

- **1.3 Miten kielelliset oikeudet mielestänne ovat toteutuneet sosiaali- ja terveydenhuoltoalan viranomaisten tarjoamissa sähköisissä palvelujärjestelmissä (esim. ajanvarausjärjestelmät, lomakkeet)?**

- Huonosti

Sosiaali- ja terveyspalveluissa viittomakielisille pitäisi turvata tasa-arvoiset oikeudet saada tietoa ja käyttää palveluita omalla äidinkielellään. Myös oikeutta saada viittomakielellä tuotettuja tai viittomakielelle tulkattuja sote-palveluja pitää vahvistaa. Viittomakieltä käyttävät eivät oleta, että muiden pitäisi osata palvella myös viittomakielellä. Olisi kuitenkin toivottavaa, että viittomakielisten mielipiteet otettaisiin huomioon erityisesti silloin, kun suunnitellaan peruspalveluja ja niistä tiedottamista.

- **2. EDISTÄMINEN**
- **2.1 Miten viranomaiset ovat mielestänne edistäneet kielellisten oikeuksien toteutumista?**

Viittomakielilain 359/2015 aikaan saaminen

- **3. HAASTEET**
- **3.1 Oletteko havainneet epäkohtia kielellisten oikeuksien toteutumisessa viranomaisten toiminnassa? Mitä haasteita kielellisten oikeuksien toteutumisessa on yhdistyksenne/edustamanne kieliryhmän näkökulmasta?**

Lievästi/keskivaikeasti/vaikeasti kuulovammaisina syntyvien lasten vanhemmilla ei ole tosiasiallista oikeutta päättää siitä, onko lapsella edes mahdollisuutta tulla viittomakieliseksi. Tällä hetkellä lähes kaikki kuurot ja erittäin vaikeasti huonokuuloiset lapset saavat sisäkorvaistutteen terveydenhuollon lääkinnällisenä kuntoutuksena. Tämän tavoitteena on kuulonvarainen kommunikaatio ja puhutun kielen oppiminen. Kaikki lapset eivät kuitenkaan hyödy istutteesta eivätkä saavuta riittävää puhekielen taitoa sen avulla. Osa lapsista tarvitsee kielellisen kehityksensä turvaamiseksi viittomakieltä tai viittomakommunikaatiota. On huomioitava myös tilanteet, joissa istute ei syystä tai toisesta ole käytössä. Toimiva kieli tukee lapsen psyykkistä, sosiaalista ja kognitiivista kehitystä sekä on elintärkeä lapsen identiteetin kehittymisen kannalta.

Viittomakieltä äidinkielenään käyttäville lapsille tulee turvata tulkin käyttömahdollisuus kaikissa sote-palveluissa. Tällä hetkellä viittomakieleen tulkkauksen järjestämisestä ei ole yhteneväisiä käytäntöjä, vaan ne saattavat vaihdella paljonkin riippuen tulkkilausta käsittelevästä työntekijästä. Lisäksi tulkkauksen laadussa ja tulkkien osaamisessa on paljon vaihtelevuutta. Tulkki pitäisikin valita siten, että otetaan paremmin huomioon tulkkauksilanteen vaatavuus.

4. HAASTEET

Miten kehittäisitte kielilainsäädännön täytäntöönpanoa tai viranomaisten toimintaa kielellisten oikeuksien edistämiseksi

Kuntien toimintatavat esim. viittomakielen kotiopetukseen liittyvissä päätöksissä vaihtelevat paljon. Tämä epäkohta palvelun toimimattomuudesta on otettu esiin myös Oikeusministeriössä viittomakielilain valmistelun yhteydessä. Lakia valmistellut työryhmä otti kannanotossaan esille lukuisia kehittämiskohteita, joista yksi oli vammaispalvelulain soveltamiskäytäntöjen parantaminen.

Viittomakielilaki (359/2015) tuli voimaan 1.5.2015. Sen 1§ 2 mom. todetaan, että viittomakieltä käytävällä tarkoitetaan henkilöä, jonka oma kieli on viittomakieli. Hallituksen esityksen perusteluissa (HE 294/2014 vp) todetaan, että viittomakieli voi olla henkilön oma kieli kuulon asteesta riippumatta. Näin ollen henkilön kielellisten oikeuksien määrittelyyn ei pitäisi vaikuttaa se, millainen henkilön kuulon status on. Hallituksen esityksessä todetaan myös, ettei viittomakieltä tarvitse rekisteröidä äidinkieleksi, jolloin kaksikielisyys tai rinnakkaiskielisyys on mahdollista. Viittomakielilain 3§ kehottaa viranomaisia, kuten kuntia, edistämään viittomakielisten kielellisten oikeuksien toteutumista. Näin ei valitettavasti ole. Tähän tarvittaisiin yhteneväinen ohjeistus sekä selkeä soveltamisohje kunnan päättäjille.

Viittomakielen asema tulee turvata esi- ja perusopetuksessa. Eriasteisesti huonosti kuulevilla lapsilla tulee olla yhtäläiset oikeudet osallistua opetukseen omassa lähikouluksessaan riittävästi tukitoimilla ja huonokuuloisille sopivalla oppimisympäristöllä.

Viittomakielisellä lapsella tulee olla mahdollisuus oman äidinkielen opiskeluun. Viittomakielellä annettavassa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa on paljon parannettavaa – varsinkaan pienten lasten palveluja ei aina voida kuitata järjestämällä paikalle tulkki tai avustaja, joka osaa viittoa vasta vähän. Koulujen pitää ottaa huomioon viittomakielen lisäksi myös viittomakielisten oma kulttuuri.

Peräänkuulutamme myös lasten osallisuuden huomioon ottamista ja lasten omien mielipiteiden kuulemista heitä itseään koskevissa kieleen tai vuorovaikutukseen liittyvissä asioissa.

Lisäksi kiinnittäisimme huomion suomenruotsalaisen viittomakielen uhanalaiseen asemaan. Tätä voitaisiin korjata elvyttämällä suomenruotsalainen viittomakielen koulutus.

Muita yleisiä huomioita kielilainsäädännön täytäntöönpanosta ja soveltamisesta

Laki on osittain ristiriidassa jo olemassa olevien lakien kanssa. Nyt tulisikin tarkistaa kaikki viittomakieliasiaa koskevat säädökset ja korjata ne periaatteiltaan samasta lähtökohdasta tulevaksi. Tästä esimerkkinä on tulkkaukspalvelulaki.